

Asia: VN/11423/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaiksi

Taustatiedot

Vastaajatahon virallinen nimi

Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Sari Kuningas

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

sari.kuningas@hdl.fi

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko lain soveltaminen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa oleviin tahoihin riittävä (1 §, 4 § 1 kohta)?

Kyllä pääosin [Lain 1 § selventäisi, jos sen ensimmäisessä lauseessa ”valtion ja hyvinvointialueen” yhteydessä käytettäisiin myöhemmin (4 § 1 kohdassa) määriteltyä termiä ”palvelunjärjestäjä”.]

2. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palveluntuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (1 §, 4 § 2 kohta)?

Kyllä

3. Parantavatko palveluntuottajalle ja toiminnalle asetetut edellytykset asiakas- ja potilasturvallisuutta (2 luku, 16 §)?

Kyllä

4. Vähentääkö palveluntuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (16 §, 21 §)?

Kyllä

5. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (4 § 6 kohta, 22 §)?

Ei kaikilta osin [Yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus oletettavasti vähentää hallinnollista työtä, mutta on epätodennäköistä, että se parantaisi mahdollisuuksia valvoa toimintaa. Nähdään riskiksi, että valvonta ei toteudu tasalaatuisesti ja yhtä hyvin valtuutetun palveluntuottajan välityksellä.]

6. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä pääosin [Valtuutetun palveluntuottajan käsite on suhteellisen selvä, tosin käsitettä voisi selventää vielä käsitteen määrittely omana kohtanaan 4 §:ssä. Tehtäväkuva on hieman epäselvä ja sitä voisi 22 §:ssä täsmentää mm. tehtävän keston ja edustamisen tarkemman kohteen/asiasisällön osalta.]

7. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

Ei kantaa

8. Onko palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvontaa koskevat säännökset riittävät (4 luku)?

Kyllä

9. Ovatko valvontaviranomaisen keinot riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (5 luku)?

Kyllä

10. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaista?

Nykytilan kuvauksessa (s. 18) todetaan seuraavaa: "Laissa tarkoitettujen toimintaedellytysten varmistamiseksi aluehallintoviraston on tarkastettava ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja antava toimintayksikkö mahdollisimman pian sen jälkeen, kun toiminnan aloittamista tai muuttamista koskeva lupahakemus on tullut vireille aluehallintovirastossa." Käytännössä tilanne on kuitenkin ollut, että tarkastamisessa on kestänyt toisinaan kohtuuttoman kauan.

Kun uuden sääntelyn mukaan ilmoitus- ja lupamenettely korvattaisiin yhdellä rekisteröintimenettelyllä, olisi jollain tapaa varmistettava, että rekisteröintimenettely toimii kohtuullisessa ja ennakoitavassa ajassa. Sinänsä siirtymistä yhteen malliin on

erityisesti asiakkaiden ja potilaiden näkökulmasta pidettävä hyvänä uudistuksena.

Lakiesityksen 9 §:n mukaan palveluntuottajalla on oltava riittävästi toiminnan edellyttämää henkilöstöä. Perustelutekstin mukaan (s. 60) henkilöstöä pitäisi olla riittävästi ottaen huomioon asiakkaiden ja potilaiden avun, tuen ja palvelujen tarve sekä heidän lukumääränsä sekä palveluyksikön erityispiirteet. Nykytilanteessa henkilöstövaatimuksiin liittyvässä

soveltamiskäytännössä ei välttämättä ole tullut huomioiduksi edellä mainitut seikat riittävässä määrin. Se, että henkilöstölle asetettuja vaatimuksia ei ole tarkasteltu suhteessa kyseessä olevaan palveluyksikköön ja sen asiakkaiden tarpeisiin, on voinut johtaa haasteisiin henkilökunnan riittävyydessä. Palveluntuottaja vastaa palvelun toteutuksen laadukkuudesta, asiakaskeskeisyydestä, turvallisuudesta ja asianmukaisuudesta, joten olisi tärkeää huomioida palveluntuottajan näkemykset henkilöstöä koskeville vaatimuksille edellä mainittujen kriteerien täyttämiseksi. Henkilöstöltä vaadittavaa koulutusta, osaamista ja ammattitaitoa voitaisiin tarkastella suhteessa henkilöiden tehtävänkuviin kyseisessä palveluyksikössä. Sääntelyssä ja/tai soveltamiskäytännössä olisi tarpeen huomioida, että kaikki palveluyksikössä tehty työ ei edellytä tiettyä koulutustasoa. Muun muassa alan opiskelijoiden työllistämistä olisi tarpeen tarkastella nykytilaa joustavammin.

Lakiesityksen 10 § on jossain määrin vaikeatulkintainen. 10 § 2 momentista ei ilmene yksiselitteisesti, mihin tahoön ja mihin toimintaan sääntely viittaa. Momenttia selkiyttäisi, jos sen alkuun lisättäisiin ”Palveluntuottajan toiminnan johtamisessa on oltava [...]”, mikäli säännöksellä viitataan palveluntuottajan toimintaan yleisesti.

Epäselväksi 10 § 4 momentista jää, voiko yksi vastuuhenkilö olla vastuuhenkilönä useassa palveluyksikössä. Lakiesityksen perusteluissa (s. 65) on todettu: ”Vastuuhenkilön tehtävät voisivat olla luonteeltaan ensisijaisesti hallinnollisia verrattuna palveluyksikön

käytännön operatiiviseen johtamiseen.”, jolloin on tulkittavissa, että vastuuhenkilö voi olla eri kuin palveluyksikön johtaja. Nykytilanteessa yksityisiä sosiaalipalveluja tuottavassa toimintayksikössä toimintayksiköllä on oltava vastuuhenkilö. Esityksessä viitatuun (s. 27) korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan vastuuhenkilön tulee työskennellä toimintayksikössä ja täyttää ne kelpoisuusehdot, jotka koskevat henkilöstöä yksityisiä sosiaalipalveluja tarjoavassa yksikössä. Terveystuon palveluista vastaava johtaja sen sijaan voi vastata useista toimintayksiköistä eikä hänen pääsääntöisesti edellytetä työskentelevän toimipaikassa. Esitetystä 10 § 4 momentista jää epäselväksi, miten asiasta uudessa laissa on tarkoitus säätää.

Kiinnitetään käytännön soveltamisen kannalta huomiota siihen, että valvonnan toimivaltaa on niin Valviralla, aluehallintovirastoilla kuin kunnillakin, jolloin riskinä on vaihtelevat tulkinta- ja soveltamiskäytännöt. Nykytilanteessa voi todeta aluekohtaisia eroja olevan ja toisaalta myös eroja aluehallintovirastojen ja Valviran tulkinta- ja soveltamiskäytännöissä.

Omaavontaan liittyen haasteena on nykytilanteessa paitsi se, että julkisen ja yksityisen palvelutuotannon omaavontaan kohdistuvat vaatimukset eivät ole vertailukelpoisia, myös se, että yksityisen palvelutuotannon sisällä valvontaviranomaisten näkemykset siitä, mitä omaavontasuunnitelmaan tulee sisällyttää, vaihtelevat. Valviran sosiaalihuollon omaavontasuunnitelmapohjan käyttö ei siten välttämättä ole ollut valvontaviranomaisen (lähinnä kunnat, aluehallintovirastot) näkökulmasta riittävää, vaan alueittain on voinut olla lisävaatimuksia suunnitelman sisältöön. Hallituksen esityksen sivulla 22 on todettu yhdenmukaisuuden olevan tärkeää ohjauksessa ja laillisuusvalvonnan ratkaisuissa, jotta se osaltaan tukee sote-uudistuksen onnistumista. Yhdenmukaisempi, selkeämpi ja yhtenäisempi viranomaisvalvonta on myös palveluntuottajan näkökulmasta toivottavaa. Kun omaavontasuunnitelman tulisi olla ”sitä laajempi ja yksityiskohtaisempi mitä monimuotoisempaa ja riskialttiimpaa palveluntuottajan toiminta on” (s.

33) olisi tarpeen saada viranomaisohjausta tai mahdollisesti saataville erilaisia variaatioita omavalvontasuunnitelmapohjasta, jotta yhdenmukaisuus ja yhtenäisyys voivat toteutua.

Yleisesti ottaen pidetään erinomaisen hyvänä ja tarpeellisena muutosta, jossa samanlainen sääntely koskee palveluntuottajia riippumatta siitä, onko kyse yksityisen vain julkisen sektorin palvelutoiminnasta. Todetaan myös, että esityksen perusteluissa on erittäin hyvin tunnistettu ja tuotu esiin nykytilan haasteita, joihin toivottavasti uudella sääntelyllä pystytään aiempaa paremmin vastaamaan.

Kuningas Sari
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr